

ИЗТЪРГУВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА

КАК ПРАВИЛАТА ЗА ЗАЩИТА НА ИНВЕСТИТОРИТЕ В СЕТА МОГАТ ДА ДОВЕДАТ ДО БУМ НА ИСКОВЕТЕ ОТ ИНВЕСТИТОРИ СРЕЩУ КАНАДА И ЕС

септември 2016

Резюме

На 26 септември 2014 г. Канада и Европейският съюз (ЕС) обявиха сключването на обширно споразумение за икономическа интеграция, наречено Всестранно икономическо и търговско споразумение (ВИТС / СЕТА).¹ Споразумението включва механизъм за уреждане на спорове между инвеститор и държава (УСИД / ISDS)², впоследствие изменен и преименуван на Инвестиционна съдебна система (ИСС / ICS)³ през февруари 2016 г. Този механизъм може да отпори бум на корпоративните спорове срещу Канада, ЕС и отделните страни-членки на ЕС и да се превърне в опасна пречка за усилията на правителствата да защитават гражданите и околната среда.

ICS представлява механизъм за уреждане на спорове между инвеститор и държава, който дава възможност на чуждестранни корпорации да съдят пряко държави в частни международни арбитражни съдилища, за да търсят обезщетения във връзка с предприети здравни, екологични, финансови и други национални защитни механизми, които според корпорациите накърняват правата им. Тези дела между инвеститори и държави се решават от арбитри за частен търговски арбитраж, на

които се заплаща за всяко дело, което разглеждат, с ясна тенденция да тълкуват закона в полза на инвеститорите.

Въпреки че Европейската комисия представя трибуналите като „обществени“, според най-голямата асоциация на съдиите и прокурорите в Германия, нито предложената процедура за назначаване на членове на ICS, нито длъжността им отговарят на международните изисквания за независимост на съдилищата, като според тях ICS се очертава не като международен съд, а по-скоро като постоянен арбитражен съд.

ICS може да попречи на правителствата да действат в защита на обществения интерес, както пряко, когато една корпорация съди държава, така и косвено, като възпрепятства приемането на законодателство, поради страхове, че това може да предизвика съдебно дело. В световен мащаб инвеститори са оспорвали закони, които защитават общественото здраве, например закони против тютюнопушенето, забрани за токсични вещества и експлоатиране на мини, изисквания за ОВОС и разпоредби, свързани с опасни отпадъци, данъчни мерки и фискални политики.

Основни заключения

1. Опитът на Канада със Северноамериканското споразумение за свободна търговия (НАФТА)⁴ онагледява опасностите от арбитража на инвестициите. В рамките на НАФТА Канада е била съдена 37 пъти, загубила е или е постигнала извънсъдебно споразумение по осем иска и е платила обезщетение на чужди инвеститори в общ размер от над 171,3 милиона щатски долара.⁵ В някои текущи арбитражни процеси инвеститорите оспорват широк кръг от правителствени мерки, за които се твърди, че намаляват стойността на чуждестранните инвестиции – от мораториум върху хидравличното разбиване (фракинг) и свързаната с това отмяна на разрешения за сондажи, до решение на канадските съдилища да направят невалидни фармацевтичните патенти, които не са достатъчно иновативни или полезни. В момента чуждестранни инвеститори търсят обезщетения от канадското правителство на стойност от няколко милиарда долара.

2. СЕТА ще увеличи риска за ЕС и неговите страни-членки от съдебни дела, заведени от канадските инвеститори в областта на минното дело и добива на нефт и газ. Канадските инвестиционни акции в тези сектори в ЕС са значителни, а канадски минни компании вече са се заели с редица спорни проекти за експлоатация на природни ресурси из целия ЕС. Минните специалисти възхваляват СЕТА като „повратно“ споразумение, което може да има „значителни последици за миньорския сектор“. Петролодобивните, газодобивните и минните компании по цял свят все повече се обръщат към инвестиционния арбитраж. Добра представа за исковете, които страните-членки на ЕС могат да очакват от канадските компании, дава искът на канадската компания Gabriel Resources срещу правителството на Румъния, което реши да не позволи златодобива в Роша Монтана, тъй като проектът би довел до унищожаване на околната среда и изселването на хора.

3. Канадските филиали на мултинационални компании със седалище в САЩ също ще бъдат в състояние да използват СЕТА, за да съдят европейски правителства, дори ако ЕС в крайна сметка изключи или ограничи уреждането на спорове между инвеститори и държави в рамките на Трансатлантическото търговско и инвестиционно партньорство (ТТИП / ТТИР)⁶, което в момента се договаря със САЩ. Това е особено тревожно за европейците, тъй като компаниите от САЩ доминират канадската икономика. Базираните в ЕС филиали на чуждестранни компании ще имат същите права да оспорват мерки в Канада.

4. Компаниите от ЕС, Канада и САЩ вече са сред тези, които най-често прибягват до инвестиционен арбитраж, така че има всички основания да се очаква, че те ще използват СЕТА да ограничат мерките, предприемани от правителствата в Канада и Европа. Шестдесет и един процента (425 случая) от всички известни спорове между инвеститори и държави в световен мащаб са били заведени от инвеститори от ЕС. Инвеститори от САЩ са завели около една пета (138 случая) от всички известни дела между инвеститори и държави. Канадските инвеститори са на пето място по използване на инвестиционен арбитраж с 39 дела. Инвеститори от ЕС, САЩ и Канада са завели общо 602 от всички 696 известни дела срещу държави.

5. Опозицията срещу клаузите за уреждане на спорове между инвеститори и държави във СЕТА расте от двете страни на Атлантика сред граждански организации, профсъюзи и дори страни-членки на ЕС. В отговор Европейската комисия и канадското правителство отклониха вниманието от основните проблеми на системата като се съсредоточиха върху провеждането на козметични реформи.

6. „Реформите“, обещани от Европейската комисия и канадското правителство, които имат за цел да разсеят безпокойството относно механизма ISDS, няма да предотвратят злоупотребите от страна на инвеститори и арбитри. Напротив, СЕТА значително ще разшири обхвата на инвестиционния арбитраж, излагайки ЕС, неговите страни-членки и Канада на непредвидими и безпрецедентни рискове от задлъжняване.

7. Може да се каже, че клаузите за защита на инвеститорите в СЕТА биха дали още по-големи права на чуждестранните инвеститори, отколкото НАФТА, увеличавайки риска те да използват СЕТА за ограничаване на бъдещите политики на правителствата по следните причини:

а) Защищавайки „основателните очаквания“ на инвеститорите по така наречената клауза за „справедливо и безпристрастно третиране“, СЕТА рискува да установи правно едно много разширено тълкуване

на клаузата, което ще създаде „правото“ на стабилна регулаторна среда. Това ще даде на инвеститорите мощно оръжие за борба с регулаторните промени, дори когато са въведени въз основа на нови данни или демократичен избор.

б) СЕТА ще даде на чуждестранните инвеститори повече права да оспорват финансови разпоредби, отколкото им дава НАФТА, където те бяха ограничени предимно до правото (също широкообхватно) на банките да прехвърлят средства свободно и да бъдат защитени срещу експроприация. СЕТА разширява техните права да използват доста разтегливи понятия като справедливо и безпристрастно третиране, което заплашва да попречи на работата на регулаторите, на които е възложено да защитават потребителите и стабилността на финансовата система в извънредни случаи.

8. Рискът срещу Канада да бъдат заведени дела от банки, застрахователи и холдингови компании ще се увеличи значително вследствие на СЕТА. Този риск е очевиден, тъй като нарастващ брой спекулативни инвеститори, подкрепяни от юристи в областта на инвестициите, все повече използват инвестиционния арбитраж, за да трупат печалби чрез съдебни дела срещу правителства, които се намират във финансова криза. Има значително количество европейски инвестиционни акции в канадския финансов сектор, който ще получи широкообхватни права за завеждане на съдебни дела по СЕТА.

Не е необходимо да се създава специален правен режим за защита на чуждестранните инвеститори, особено в стабилни юрисдикции като ЕС и Канада. Мултинационалните компании днес са сред най-успешните и най-развитите в света, способни да оценяват риска и очакваните печалби от този риск. Ако рискът е твърде голям, те лесно могат да се обърнат за решение към обикновените съдилища, частни застрахователи и схеми за гарантиране на обществените инвестиции.

Trading away democracy (Изтъргуване на демокрацията) призовава Европейската комисия, правителството на Канада, страните-членки на ЕС и парламентаристите от двете страни на Атлантическия океан да отхвърлят настоящия текст в СЕТА, който включва възможността арбитраж между инвеститор и държава.

Notes

- 1 CETA - Comprehensive Economic and Trade Agreement. В текста се използва английското съкращение поради по-голямата му разпознаваемост в България.
- 2 ISDS - Investor-state dispute settlement mechanism. В текста се използва английското съкращение поради по-голямата му разпознаваемост в България.
- 3 ICS - Investment Court System. В текста се използва английското съкращение поради по-голямата му разпознаваемост в България.
- 4 NAFTA - North American Free Trade Agreement
- 5 Canadian Centre for Policy Alternatives (2015) NAFTA Chapter 11 Investor-State Disputes. Available at : https://www.policyalternatives.ca/sites/default/files/uploads/publications/National%20Office/2015/01/NAFTA_Chapter11_Investor_State_Disputes_2015.pdf
- 6 ТТИР – Transatlantic Trade and Investment Partnership След датата на цитираната публикация публично са оповестени два нови спора.

Автори: Pia Eberhardt, Blair Redlin, Cecilia Olivet, Lora Verheecke

Редактор: Scott Harris, Katharine Ainger

Публикуван от: Corporate Europe Observatory (CEO), Transnational Institute, Powershift, the Council of Canadians, Védégyelet Egyesület, War on Want, Umanotera, Friends of the Earth Europe (FoEE), Quebec Network on Continental Integration (RQIC), Forum Umwelt und Entwicklung, Global Justice Now (GJN), European Federation of Public Service Unions (EPSU), Association Internationale de techniciens, Experts et Chercheurs (AITEC), Attac Austria, LobbyControl, Vienna Chamber of Labour (AK Vienna), Afrika Kontakt, Ecologistas en Acción, Instytut Globalnej Odpowiedzialności (IGO), Both Ends, Nature Friends Greece and Centre national de coopération au développement (CNCD-11.11.11).

Преведено и публикувано на български от За Земята

